

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

60-2

100 Státní archeologický ústav 100 let moderní archeologie v českých zemích

BRNO 2019

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 60
Volume 60

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Lumír Poláček

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Litovel, Masarykova ulice. Keramická plastika koníčka (obr. 67, str. 282).
Litovel, Masarykova Street. Ceramic sculpture of a horse (Fig. 67, Pg. 282).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2019
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2019 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Literatura

Šopák, P. 2005: Zámek v Kyjovicích a problematika stavební kultury v aristokratickém prostředí od konce 18. století do roku 1945. *Časopis Slezského zemského muzea, série B* 54(3), 222–241.

Resumé

Kyjovice (Kat. Kyjovice ve Slezsku, Bez. Opava), Schlossareal, Parz. Nr. 13/1, 13/4. Neuzeit. Schloss. Rettungsgrabung.

LAŽÁNKY (OKR. BRNO-VEŇKOV)

Nedvězí. Středověk. Ojedinelý nález. Povrchový průzkum.

Lokalizace: GPS: 49.2696175N, 16.3680882E

Při povrchovém průzkumu zalesněné lokality na ostrožně v trati „Nedvězí“ 1,8 km jihozápadně od středu Lažánek, našel David Chaloupka železnou sekeru a šipku (obr. 66). Po oznámení nálezu byla dne 11. 7. 2018 lokalita prohlédnuta a nebyly zjištěny žádné stopy po osídlení. Jedná se tedy o ojedinelé nálezy.

Železná šipka dlouhá 88 mm s tulejkou o průměru 12 mm, byla součástí šípku do kuše a patří k typu T2-5, do něhož jsou zařazeny šipky s kosočtvercovým průřezem hrotu. Její datování spadá do 13. až 15. století (Zimmermann 2000, 46–53). Na místo nálezu se dostala pravděpodobně v souvislosti s lovem.

Druhým artefaktem je z typologického hlediska sekera s uzavřenou týlovou tulejí obdélníkového průřezu a vějířovitě rozšířeným břitem. Celková délka předmětu činí 92 mm, délka tuleje 61 mm, průřez tuleje 36 mm × 25 mm a šíře ostří 75 mm. Okraj tulejky je zpevněn železnou manžetou širokou 20 mm až 30 mm. Podobné předměty jsou známy z celé řady lokalit a jsou běžně datovány do pozdní doby halštatské a časné doby laténské (Chytráček a kol. 2017, 603; Vích 2017, obr. 17:1–3). Velmi dobré zachování předmětu z Lažánek, však nabádá k opatrnosti při chronologickém zařazení. V době hradištní se takové předměty v depotech nevyskytují a typ I, který by tomu odpovídal, označila Andrea Bartošková jako problematický a dále se jím nezabývala (Bartošková 1986, 5, 76). Ludvík Belcredi uvádí, že podobné předměty by mohly sloužit jako loupáky či strouháky na dřevo (Belcredi 1989, 453). Až do současnosti se používají v lesnictví odkorňovače (německy Schäleisen, polsky korowarka), které však mívají rovné ostří a někdy jsou mírně prohnuty tak, aby respektovaly

tvar kmene stromu (Gerth 2008). Navíc tyto odkorňovače bývají mírně podélně asymetrické tak, aby lépe přiléhaly ke kmeni stromu.

Vzhledem k tomu, že sekery s uzavřenou nebo i otevřenou týlovou tulejí se poměrně často nacházejí v lesích jako ojedinelé nálezy (Kuča, Ženožičková 2018; Chytráček a kol., obr. 13:1; Vích 2017, obr. 1–4; Bartík 2016, 237), bylo by třeba nalézt kritéria, která by umožnila odlišit pravěké a případné středověké či novověké nálezy. Dále by bylo třeba se zamyslet nad reálným využitím těchto artefaktů.

Josef Unger

Literatura

Bartík, J. 2016: Břestek (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 57(1), 237.

Bartošková, A. 1986: *Slovanské depoty železných předmětů v Československu*. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně 13(2). Praha: Academia.

Belcredi, L. 1989: Terminologie, třídění a kód středověkých kovových předmětů. *Archaeologia historica* 14, 437–472.

Gerth, S. 2008: Über Pflug- oder Ackerreuten und Rindenschäler auf Steinkreuzen und Kreuzsteinen. *Pomniki Dawnego Prawa* 2008(1), 36–41.

Chytráček, M., Chvojka, O., John, J., Michálek, J., Stránská, P., Šálková, T. 2017: Lidská oběť z pozdní doby halštatské v jižních Čechách? K interpretaci nálezů pod výšinnou lokalitou starší doby železné na Vraném vrchu u Spolí, okr. Český Krumlov. *Archeologické rozhledy* LXIX(4), 583–628.

Kuča, M., Ženožičková, I. 2018: Horní Kounice (okr. Znojmo). *Přehled výzkumů* 59(1), 191–192.

Vích, D. 2017: Doba laténská v severní části Boskovické brázdy ve světle drobných kovových nálezů. *Archeologické rozhledy* LXIX(4), 629–671.

Zimmermann, B. 2000: *Mittelalterliche Geschossspitzen. Kulturhistorische, archäologische und archäometallurgische Untersuchungen*. Schweizer Beiträge zur Kulturgeschichte und Archäologie des Mittelalters 26. Basel: Schweizerischer Burgenverein.

Resumé

Lažánky (Bez. Brno-venkov), „Nedvězí“. Mittelalter, Neuzeit (?). Lesefund.

Obr. 66. Lažánky, „Nedvězí“. Sekera a šipka.

Foto R. Pěnička.

Abb. 66. Lažánky, „Nedvězí“. Axt und Pfeilspitze.

Photo R. Pěnička.

LICHNOV (K. Ú. LICHNOV U BRUNTÁLU, OKR. BRUNTÁL)

„Pod Kukačkou“. Raný středověk, vrcholný středověk, novověk. Jednotlivé nálezy. Záchraný výzkum.

Lokalizace výzkumu: 50°00'30.79"N, 17°36'50.06"E (WGS-84).

Při výstavbě poldru s názvem Suchá nádrž Lichnov III na Tetřevském potoce proběhl archeologický dohled na parcelách číslo 1869, 1897, 1914, 1917, 1935, 1956, 1964 a 1976. V rámci dohledu u prováděných strojních skrývek povrchů (z větší části se jednalo o pastviny) a terénních výkopů byl realizován povrchový sběr a namátkový detektorový průzkum dotčených ploch (číslo akce NPÚ Ostrava 91/15). Zkoumaná lokalita se nalézá v inundačním území Tetřevského potoka.

V rámci strojních skrývek povrchu pastvin byl prováděn povrchový sběr, při kterém byly nalezeny cca 0,1 m – 0,4 m pod úrovní původního terénu v jílovitohlinitých kamenitých uloženinách keramické fragmenty nádob stolní, kuchyňské a kamnářské keramiky z raného (cca 5 ks) a vrcholného (cca 90 ks) středověku a období novověku (cca 820 ks). Dále zde bylo nalezeno menší množství mazanice, zvířecích kostí a novověkých skleněných fragmentů.

Detektorovým průzkumem, který probíhal v součinnosti se stavebními pracemi, bylo získáno cca 860 kovových, převážně novověkých předmětů. Z vrcholně středověkých nálezů můžeme s jistotou vyjmenovat pouze podkovy. Nálezy železných hrotů z šípů do kuší a jednoho hrotu z šipu do luku mohou spadat i do

období raného novověku. To platí i pro nálezy hřebů a hřebíků, součástí koňských postrojů, přezek, stavebního kování, kovářského sekáče, atd. Z velkého výčtu kovových artefaktů můžeme zmínit olověné kulky z ručních palných zbraní, olověné plomby, knoflíky, klíče, řetězy a řetízky, přívěšky na krk s křesťanskými motivy, ozdobné puklice a cvoky z koňských postrojů, podkovy, mosazná závaží, železné fragmenty jídelních lžic, nože atd. Bylo zde získáno 32 ks novověkých mincí, z nichž nejstarší je 1 krejcar Marie Terezie z roku 1780. Ze souboru nalezených mincí jsou dvě stříbrné, a to bavorský krejcar Ludvíka I. z roku 1842 a dvě říšské marky (dvoumarka) z roku 1938. Zajímavý nález je i hliníková rukojeť vojenské sovětské lžice vyrobené v roce 1945 s vyvrtným otvorem na šňůrku a signální píšťalka ze zinkové slitiny.

Pavel Malík

Resumé

Lichnov (Kat. Lichnov u Bruntálu, Bez. Bruntál), „Pod Kukačkou“. Frühmittelalter, Hochmittelalter, Neuzeit. Einzelfunde. Rettungsgrabung.

LITOVEL (OKR. OLMOUC)

Masarykova, č. p. 764, parc. č. 210. Vrcholný až pozdní středověk. Město. Záchraný výzkum.

Lokalita se nachází v historickém jádru města Litovel. Předstihový záchraný archeologický výzkum zde předcházela stavbě výtahové šachty při budově hotelu Záložna. Byl proveden pracovníky Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci. Na výzkumu v subdodávce spolupracovali pracovníci společnosti Archaia Olomouc. Sonda o rozměrech 2,5 m × 2,6 m zasahovala až na úroveň půdního podloží tvořeného šedými jíly. Tato úroveň se nacházela v hloubce 3,2 m pod stávajícím povrchem. Na podloží spočívala asi 0,9 m mocná šedohnědá organogenní vrstva, která byla odebírána po mechanických úrovních. Obsahovala keramiku, která náleží do druhé poloviny 13. století, tedy do období lokace středověkého města. To potvrzuje, že předlokační osídlení Litovle se soustředilo mimo současné historické jádro. To se nacházelo v prostoru asi 0,75 km vzdáleného tzv. Starého města (např. Šlězár 2008, 10–19). Nad zmíněnou uloženinou se nacházela vrstva 0,3 m mocného šedého jílu s četnými organickými, zejména dřevěnými komponentami. Keramické nálezy měly obdobný charakter jako v předchozím případě. Zajímavým artefaktem však byla dobře zachovaná drobná keramická plastika koníka (obr. 67). Tuto uloženinu překrývala vrstvička vlhkého černošedého šterku s četnými organickými komponentami. Nad ní spočívala asi 0,1 m mocná vrstva šedé podmáčené jí-